

دانشگاه هرمزگان
وزارت آموزش و پرورش
اداره کل آموزش و پرورش استان هرمزگان
معاونت آموزش و پرورش شهرستان میناب

Third National Conference on Professional Research in Psychology and Counseling

سومین همایش ملی پژوهش های حرفه ای در روانشناسی و مشاوره "با رویکرد از نگاه معلم"

بررسی عناصر زهد اسلامی، بودا و فتیان در تذکره الاولیاء عطار نیشابوری

فایزه محرابی

کارشناس ارشد ادبیات فارسی، پرسنل آموزش و پرورش میناب

چکیده

زهد یکی از بارزترین محسنات اخلاقی است و هرکس این صفت را دارا باشد، زاهد نامیده می شود. از نظر لغت شناسان، زهد ورزیدن نسبت به یک چیز به مفهوم دوری از آن شیء و به مقدار اندکی از آن، رضایت دادن است. به عبارت دیگر زهد یعنی روی گردانیدن از دنیا برای آخرت. در این پژوهش عناصر زهد در مکتب اسلام، آیین بودا و فتوت در کتاب تذکره الاولیای عطار نیشابوری بررسی و بیان شده است.

کلید واژه زهد، اسلام، بودا، فتوت، تذکره الاولیا

مقدمه

عرفان و زهد اسلامی

زهد از جمله ارزش های متعالی مکتب اسلام است که مورد توجه و تأکید ائمه قرار گرفته است. زهد یعنی اعراض و بی میلی، کوتاهی آرزو، سپاسگزاری هنگام نعمت و پارسایی نسبت به نایبستی ها. زاهد کسی است که توجهش از مادیات دنیا گرفته شده است. در ایران قرون نخستین اسلامی عواملی وجود داشته که نشانه آمادگی محیط فکری و مادی ایران برای پیدایش زهد و تصوف بوده است.

عواملی نظیر: برخوردهای شدید طبقاتی، مبارزه های کلامی و مذهبی، مذاهب عهد ساسانی مثل آیین مانی، عقاید گنوسی، بودایی و مسیحی، عناصر عرفانی موجود در عقاید مزدیسنان، مذاهب متکلمان مثل کرامیه، زنادقه، غلا، معتزله و باطنیه.

در کنار عوامل یاد شده به هیچ وجه نقش اسلام و قرآن که منشأ واقعی زهد و تصوف است کمرنگ نمی شود. تصوف، عرفان اسلامی است و سیرت پیغمبر و صحابه و مخصوصاً قرآن و حدیث منشأ اصلی آن شمرده می شود.

اصول و سیره ی رسول اکرم در قرآن:

نداشتن بخل - مظهر جود و بخشش - مظهر شجاعت - نامقبول دانستن رهبانیت - انجام همه ی کارها برای رضای خدا - توکل کامل به خدا - الگوی عدل - فقط ترس از خدا و فقط امیدوار به خدا - اهل لایه و التماس فقط به سوی خدا - مقام رضا - مقام تسلیم - اهل تقوا - صابر - اهل توبه - مصون از فساد و ظلم و کفر - مسرور نشدن به متاع دنیا - به دور از اسراف و تبهکاری - تعدیل در خواب و خوراک - هرگز تنها به فکر رفاه خود نبوده و تنها برای خود دعا و کوشش نمی کرده - حیات و ممات خود را برای خدا می داند - دل نبستن به چیزی - دلسوز نسبت به مردم

بودا

در زبان سانسکریت به معنی پیر و فرزانه و مرشد و حکیم است. هندیان معتقد بودند که هر چند وقت یکبار پیشوایی به جهان می آید که بودا نام دارد. آخرین کسی که در هندوستان به نام بودا شریعتی نهاده، سید هاتپه از خاندان گئوتمه نام داشته است. نام بودا را در کتاب های فارسی و عربی قرن های اول اسلامی، بوده و بودسف نوشته اند. در کتاب جغرافیای قدیم سرزمین بوداییان و بت پرستان را بدهه نام داده اند.